

SBA Histories 2022

Maak oop die deure

By die vyfde Adam Small-fees in Pniël lewer die SBA-direksielid, dr. Mvula Yoyo, die Adam Small-gedenklesing. Met sy woorde: "Ons almal lewe in silo's. Mag die lesing bydra tot die opening van daardie toe deure," vat hy die wese van die SBA vas wat hom daarvoor beywer om deure in uitsiglose silo's oop te breek en – deur Afrikaans – toekomsvisie aan individue en gemeenskappe te gee.

PROJEKTE

***Zoë-voorleesprojek**

Die Stigting het vanjaar op die Noord-Kaap gefokus, met Lotto as die hoofborg. In die Noord-Kaap is die behoefte dat leerders deur boeke en voorlees weggevoer moet kan word na plekke buite hulle gemeenskap, en sodoende hul leefwêreld vergroot.

Tussen April en Augustus 2022 neem 66 laerskole in en om Garies, Springbok, Kakamas, Keimoes, Askham, Upington en Kimberley aan die projek deel. 77 lesers en 6 511 leerders was betrokke.

Die projek het ook ander streke ingesluit soos Oceanview in die Kaap, Saron en Stellenbosch met n borgskap van die Het Jan Marais Nasionale Fonds vir slegs Stellenbosch. Altesaam 10 860 leerders van 98 skole vind by die program baat, met 114 leesfasiliteerders betrokke.

Sekere lesers word as koördineerders aangestel en opgelei om die fasiliteerders beter te kan monitor.

***Storieopnames**

Sandra Prinsloo, voorsitter van die SBA, is aan spits van hierdie besondere projek. Dié tweede reeks van 13 episodes fokus op Afrikaanse variëteite, met die klem op stories vanuit die gebiede waar die verskillende tongvalle gehoor word. Die gekose variëteite vir 2022 was Oranjerivierafrikaans, Rehoboth Basterafrikaans, Knysna Rasta-afrikaans, Soutmynafrikaans (Hopetown), Graaffrikaans (Graaff-Reinet) en Afrikaaps.

In Die Burger van 14 Januarie 2022 berig Christiaan Boonzaier dat hy "vasgenael gesit en kyk het" na die uitsending van die eerste-reeks-stories wat vanaf 1 Januarie tot Februarie 2022 in 'n dokumentêre reeks, *Ons onthou*, op kykNET & kie (DStv-kanaal 145) uitgesaai is as 'n bykomende poging om die behoud van hierdie unieke stories te verseker. Die kykertaal vir die reeks was +/- 1 miljoen.

Die opnames is voorsien van Engelse onderskrifte en gebaretaal.

***Prisoniersdrama**

Die prisoniersdrama, *The Ballroom Boy*, spreek die problematiek rondom suksesvolle integrering van veroordeelde misdadigers in die samelewing ná hul vrylating aan. Sandra Prinsloo dryf ook hierdie projek. 'n 2 weke lange toer vind vanaf 5 – 27 Mei 2022 plaas. 2 620 Mense word met 41 aanbiedings in die Noord-, Wes- en Oos-Kaap bereik, met 'n nasilitering deur 'n eks-gevangene wat die produksie telkens goed afsluit. Van die dorpe wat tydens die toer besoek is, sluit Graafwater, Steinkopf, Nababeep, Kakamas, Keimoes, Upington, Uniondale, Oudtshoorn, Humansdorp, Mosselbaai, Gouritsmond, Albertinia, Melkhoutfontein, Slangrivier, Hexvallei en Ceres in.

FOKUS OP GESTREMDHEID

Fokus op gestremdheid is n integrale deel van die SBA, daarom is al die SBA se opnames met gebaretaal en onderskrifte aangevul; van die SBA se boeke is laat brailleer en verklank

***Pionierskool-teaterbywoning:** Die SBA koop kaartjies vir die toneelstuk *Terminaal 3* wat in Oktober by die Woordfees aangebied is en deur leerders van die Pionierskool op Worcester bygewoon is.

***Opvoering vir doofblindes:**

Op Vrydag 22 Julie 2022 woon 30 doofblindes en 30 tolke Sandra Prinsloo se aanbieding van 'n verkorte weergawe van *Oskar en die Pienk Tannie* by. Die opvoering, wat daarop gemik is om die doofblindes bekend te stel aan die ervaring en proses van teater, vind by die *Innovation for the Blind* op Worcester plaas. Minister Anroux Marais en die burgemeester van Worcester, Antoinette Steyn, is ook teenwoordig.

***Teaterervaring vir persone met gidshonde en in rolstoele**

Die SBA nooi 30 persone met gidshonde na Artscape se Vrouefees in Augustus om Sandra Prinsloo se *Spertyd* by te woon. Die inisiatief wat reeds in 2019 geneem is, kon weens die Covid-19-pandemie eers in 2022 deurgevoer word. 15 mense in rolstoele van die Bishop Lavis-rehabilitasiesentrum en hul helpers, asook 22 siggestremdes, wat deur hul gidshonde gelei word, asook hul metgeselle, woon die produksie by.

PUBLIKASIES

***Aarde-idiomeboek:** Die SBA het in 2022 Internasionale Moedertaaldag met die bekendstelling van die SBA se jongste publikasie, 'n viertalige idiomeboek, *Ons almal loop op dieselfde aarde*, gevier. Die idiomeboek bevat 20 idiome in Afrikaans, Engels, Setswana en isiXhosa. Benewens die vertaling van die idiome is daar vir elkeen 'n breedvoerige verduideliking. Dit is gratis aflaaibaar op die SBA se webtuiste, en meer as 10 000 harde kopieë is by 241 skole in die Oos, Wes- en Noord-Kaap afgelewer.

***Vuuridiome-boek:** *Ons almal sit om dieselfde vuur* bevat idiome in Afrikaans, Engels en isiXhosa rondom die tema van vuur en is deel van 'n SBA-idiomereeks oor die 4 natuurelemente. 1 370 boeke word aan verskeie skole in die Oos-Kaap geskenk. Die vuuridiome is, soos die aarde-idiome, ook brailleer en aan 16 skole vir blindes landwyd geskenk, sowel as aan *The Innovation for the Blind* op Worcester.

Riodrama: Ter aansluiting van die idiome is 'n riodrama geskep, naamlik "*Deur die vuur vir jou*" geskryf deur Adriaan Havenga, 'n storie van 'n tienerdogter en haar pa, met hoop en liefde as die kern. Dit is op die SBA-webtuiste beskikbaar en is vroeg 2023 op twee gemeenskapradiostasies uitgesaai.

++ Beide hierdie idiomeboeke is ook verklank dmv n kort opgeneemde toneeltjie waarbinne elke idioom figureer om die begrip daarvan binne konteks te plaas.

***Die Kokerboom, 'n Kersstorie,** sowel as *Robbie die rowwe Rot* en *Fatima* is in animasieprente omskep om leerders met leer- en leesgestremdhede te bereik. Eersgemelde animasieprent is in Februarie 2022 by 'n spoggeleentheid in 'n kokerboomwoud in Kakamas bekendgestel en is vir die Noord-Kaap ook in Khoekhoegowab vertaal.

***Robbie die rowwe Rot** maak sy buiging in 'n animasieprent by die Suidoosterfees in April 2022. Die animasieprent is vir die duur van die fees gratis in die Marmerportaal by Artscape vertoon. Leerders van die Langerugskool in Worcester en Delft Primary het die spesiale geleentheid bygewoon.

***Fatima**, wat ook in Arabies vertaal is, se animasie-bekendstelling is op 17 September op Tafelberg gehou, aangesien die berg se klee as n Moslem-sprokie oor Van Hunk en die duiwel se rokerij in die storie voorkom, en dus n integrale deel van die Kaapse erfenis is, soos ook die berg *per se*. 31 leerders (vergesel deur hul onderwysers) van Matjiesfontein Primêre skool, asook madrassas van drie Kaapse moskees, geniet dié erfenisviering-uitstappie.

Martinus van Tee, die illustreerder, het die animasiefilm ontwikkel. Die skrywer, Klavs Skovsholm, het die geleentheid spesiaal uit Denemarke bygewoon.

++ Dié animasieprente kan op die SBA se webtuiste beleef word.

***My eerste Afrika-avontuur**: Die Suid-Afrikaanse avonturier en motiveringspreker, Riaan Manser, het tydens sy twee jaarlange fietstoer deur Afrika 34 500 kilometer afgelê en deur 34 lande gereis. Die Afrikaanse weergawe van sy boek, *Around Africa on my Bicycle*, kon as 'n kinderboek, *My eerste Afrika-avontuur*, uitgegee word, danksy die SBA se finansiële bydrae. Die Afrikaanse voorlesing word deur die bekende akteur, Theodore Jantjies, gedoen.

***Stories Innibos** is 'n drietalige bundel verhale wat deur hoërskoolleerders geskryf is en deur die innibosfees op Nelspruit uitgegee is. Die befondsing deur die Hiemstra-trust, sowel as die SBA, het die publikasie van hierdie bundel moontlik gemaak.

***COVID, Krisis en geleenthede vir die Onderwys**, 'n publikasie deur die SBA-ondervoorsitter, prof Michael le Cordeur, se inhoud sluit aan by die SBA se fokus op die onderwys. Die finansiële bydrae van die SBA, sowel as van die SA Akademie vir Wetenskap en Kuns, maak die druk van die boek moontlik.

UITREIK EN BETROKKENHEID

*Die SBA maak 'n skenking vir die Afri-Kaaps-woordeboek.

*Tydens 'n besoek aan die Laerskool Riemvasmaak in die Noord-Kaap het direksielede namens die SBA 'n ingangsbord vir die skool geskenk en skryfbehoeftes aan die skool se graad 7's oorhandig.

* *Op Mandela-dag* 18 Julie skenk die SBA 150 eksemplare van die boek, "*Die Aarde stuur 'n SOS*" deur die Amateurs Skrywers Bond (sic) aan leerders van 3 skole, naamlik Oker Primêre Skool, Hoërskool Albertinia en Kairos Sekondêr.

* *Wêreldboekedag*, 23 April 2022: Die SBA skenk 100 eksemplare van 'n kinderleesboek, *Ek mis my Pappa*, geskryf deur 'n kind wat sy pa aan die dood afgestaan het, aan die Laerskool Delft en Laerskool Paul Greyling in Vishoek.

*Logan Toneelfees: Deur middel van 'n finansiële bydrae help die SBA om die Logan Toneelfees se tegniese aspekte vlot te laat verkoop.

*Boeke-skenkings: Op 23 Augustus skenk die SBA 75 SBA-publikasies aan die skoolbiblioteek van Hoërskool Hexvallei in reaksie op prof Jonathan Jansen se Facebook-versoek.

*'n Aantal *Fatima*- en *Kokerboom*-boeke word aan die Museum of Childhood in Kaapstad geskenk .

**Wêreldvoedseldag*: Die SBA vier hierdie dag saam met die Wes-Kaapse Departement van Landbou om voedsel en gesond eet te bevorder. Op 13 en 14 Oktober bied die SBA poppeteater vir 230 en 340 leerders op Swellendam en Suurbraak onderskeidelik aan om hul denke oor voedsel op 'n vermaaklike en kreatiewe manier te stimuleer.

**Rekenaars en drukkers*: Die SBA fokus vanjaar op tegnologiese ondersteuning aan gemeenskappe en Ivan Ndevu van die SBA-kantoor reis na Nqamakwe in die Oos-Kaap waar hy grootgeword het en skenk rekenaars en drukkers aan die Laerskool Masibambane, -Magwaza en -Girdwood. Terselfdertyd lewer hy ook die SBA se nuwe viertalige aarde-idiomeboek by die sekondêre skole Siyabulela en Nomaheya af.

WERKWINKELS

****Handvaardigheid***: Die eerste Handvaardigheid-werkwinkel as 'n toekomsmoontlikheid met die oog op entrepreneurskap word vanaf 10 - 12 Augustus in samewerking met *Ngwedi Molalatladi Trading as Northern Cape Arise* en *Labit (laboratory it)* by drie skole in die Noord-Kaap aangebied - Hoërskool Garies (32 leerders), Hoërskool Nababeep (92 leerders) en Hoërskool Okiep (55 leerders).

****Chemie***: Die SBA se rondreisende Chemie-werkwinkel, wat reeds vyf jaar bestaan, is na die Noord-, Suid- en Oos-Kaap geneem. Dié werkwinkels word met die goedkeuring van die Wes-Kaapse onderwysdepartement in samewerking met SUNCOI (die Universiteit Stellenbosch se Chemie-uitreikingsinisiatief) aan laerskoolleerkrigte aangebied. 'n Spesiaal saamgestelde handleiding vir praktiese eksperimente, asook 'n volledige wetenskapkissie, word by die werkwinkels uitgedeel.

In 2022 is vier chemie-werkwinkels deur wyle dr Rehana Malgas-Enus, 'n senior lektor by die Departement Chemie en Polimeerwetenskap van die US se Fakulteit Natuurwetenskappe, aangebied - Kranshoek in Plettenbergbaai, Atlantis, Springbok en Kirkwood. Sy is deur Jabu Lukhele, wat aan dieselfde departement verbonde is, in isiXhosa bygestaan.

Fisiese wetenskap:

Die SBA en SUNCOI het ook 94 matrieks van verskeie skole in die Nelson Mandel-metro wat fisiese wetenskap as vak neem, na die Nelson Mandela Universiteit se Wetenskap-laboratorium genooi as deel van die SBA se chemie-projek. Dit gee die leerders 'n voorsmaak van wat hulle in die chemie-studieveld kan verwag.

Woeker met Wiskunde:

Vir Wiskunde geletterdheidsontwikkeling bied die SBA Woeker met Wiskunde-konferensies aan. Dié konferensie is in Grassy Park, Kaapstad, sowel as op Kirkwood in die Oos-Kaap aangebied waar 70 en 94 onderwysers dit onderskeidelik bygewoon het. Volgens Suma

Jovner van Van Lill & Jovner Consulting Pty Ltd wat namens die SBA die konferensie aangebied het, is *Woeker met Wiskunde* nie slegs 'n reeks lesings nie, maar praktiese sessies met verskillende tegnieke om onderwysers te help om Wiskunde vir leerders te ontsluit. Nuwe vaardighede wat vooraf in areas van die Wiskunde-kurrikulum geïdentifiseer is, word aan beide laerskool- en hoërskoolopvoeders oorgedra. Die opvoeders word ook van hulpmiddels voorsien wat hy of sy op praktiese wyse in die Wiskunde-klaskamer kan aanwend. Die kursusse is Afrikaans, want die internetbronne is slegs Engels, wat problematies vir Afrikaanstaliges is.

****Toekomsprojek:***

Die SBA-toekomsprojek se programmodel is daarop gebou om mentorskap en begeleiding aan leerders vanaf gr. 9 tot gr. 12 te gee. 23 leerders van onder meer Vredendal Sekondêr, Hoërskool Nuwerus, Cederberg Akademie (Citrusdal), Jan Kriel Skool (Kuilsvier) en Thembaletu Sekondêr in George, was deel van die Toekomsprojek wat oor vier jaar gestrek het. In dié tydperk is hulle gehelp om die regte vakkeuses, studierigtings en loopbaankeuses te maak. Tydens die skoolvakansie in Desember 2022 het die leerders 'n drie dae lange slypskool bygewoon – die laaste werkwinkel van die vier jaar lange mentorskap. Hulle is onder meer toegerus met vaardighede om CV's en dekbriefe te skryf en is ook opgelei oor entrepreneurskap, finansiële geletterdheid en kommunikasievaardighede.

Die doel van die projek is om selfgemotiveerde leerlinge, wat leierskapspotensiaal toon, te ondersteun en hulle te help om die siklus van armoede te verbreek.

****Wikkel met werksoek:***

Ter viering van Mandela-dag stel die SBA 'n gratis aanlyn-video-aanbieding beskikbaar om jong werksoekers toe te rus met die nodige kennis en vaardighede om sukses te behaal. Die video, getiteld *Wikkel met Werksoek/ Quala Ukufuna Umsebenzi/Start the Job Hunt, is in Afrikaans, isiXhosa en Engels beskikbaar*. Die basis van die video is die SBA se Werksoeksakgids waarvan daar reeds meer as 10 000 gedrukte weergawes in die Wes- en Oos-Kaap versprei is. Om die video's, sowel as die multitalige gedrukte weergawes te besigtig, kan die SBA-webtuiste besoek word.

****Leerlinglisensie:*** Die SBA se leerlinglisensieprojek ondersteun leerders in die voorbereiding en aflê van hul leerlinglisensietoets. Die Y2K-bestuurskool op Springbok fasiliteer die projek namens die SBA. Die Noord-Kaap doen die toetsing aanlyn op tablette en Y2K verskaf die tablette. 15 leerders van Alexanderbaai Hoërskool ('n SBA-fokusarea-skool) is gekeur om gratis die leerlinglisensietoets af te lê. 4 leerders het gedruip weens swak sig. Die SBA het hulle ná professionele oogtoets op Springbok van brille voorsien.

SBA 30 JAAR

Op 29 Oktober 2022 berei die SBA-personeel en direksielede, in samewerking met *The Laeeq Toffar Foundation*, wat deur 'n matriekseun bestuur word en daaglik kos uitdeel, worsrolletjies in Delft voor vir meer as 350 leerders in die woongebied. Die kinders ontvang ook koeldrank en armbandjies. Daarbenewens word twee sakke boeke aan die Hope Sentrum oorhandig vir gebruik in die Delft-gemeenskap.

Digitale kompetisie: 24 Zoë-voorlesers neem tussen Augustus en September deel aan 'n digitale kompetisie waarin die SBA geluk gewens word. Loxtonvale Primêre Skool in Keimoes word as wenner aangewys en ontvang R1 000 prysgeld, terwyl die 64 leerders van die groep elkeen 'n geskenkpakkie ontvang.

FINANSIES:

Geletterdheidstrust: Die ontbindingsdokument is ontvang en die Trust is finaal gesluit, maar 'n SBA Trust is gestig.

HJMNF (Het Jan Marais Nationale Fonds) ontvang 'n donasie vir slegs Stellenbosch-gebruik vir die Zoë-voorleesprojek.

TAKKE (Trust vir Afrikaanse Kuns, Kultuur en Erfenis) & TAO (Trust vir Afrikaanse Onderwys) is die twee hoofbefonders van die SBA

BEE-regulasies: Die SBA is in die proses om aan die BEE-regulasies te voldoen om voortaan dividendbetalings van die Ukukhula Trust te kan ontvang.

PERSONEEL EN KANTOOR:

'n Arbeidskonsultant: het ondersoek ingestel en 'n voorlegging gedoen oor die kantoorstruktuur, salarisse, bevorderings en die algemene stand van die SBA teenoor ander NGO's. 'n Paar aanpassings is hiervolgens gemaak.

Personeel-studiegeld: Aan al drie personeellede word volle studiegeld vir drie jaar toegestaan as bemagtiging van die personeel.

SBA-motor: Die aantal personeel en ad hoc-werkers, asook lang afstande wat afgelê word na bv die Noord-Kaap, noop die SBA om 'n nuwe groter en sterker SUV-motor aan te skaf, nl 'n Toyota Corolla Cross

LETTERKUNDEVERERING

As deel van die SBA se Letterkunde Vereringsprojek besluit die SBA om die digter en kultuuraktivis, Diana Ferrus, te vereer. Prof Steward van Wyk, direksielid van die SBA en verbonde aan die Departement Afrikaans en Nederlandistiek van die Universiteit van Wes-Kaapland, motiveer die direksie se besluit om Diana Ferrus in haar tuisdorp, Worcester, te huldig sodat mense vandaar ook die geleentheid kan bywoon. Dit vind op 9 Desember 2022 in die stadsaal plaas, met 'n huldigingslesing deur Valda Jansen en 'n program van poësie en musiek. Die program sluit af met Ferrus se gedig, *Vir Sarah Baartman*, waarvan die slotreëls lui:

Ek is hier om jou huis toe te neem,

daar waar die oeroue berge jou naam uitroep! [...]

Daar waar die proteas pronk in geel en wit,

daar sing die rivier 'n verwelkomingslied.

Ek is hier om jou huis toe te neem

Vir Sarah Baartman – Diana Ferrus

Die SBA wil Afrikaans huis toe vat – na alle Afrikaansgebruikers – in elke dialek en tongval, in elke uithoek van die aarde.

BESTUUR 2022

Dr Niel le Roux (Uitvoerende hoof)

Mnr Gerswin Cupido (Projektehoof)

Me Bianca Greeff (Kantoorbestuurder)

Me Shantel Moses (Digitalebestuurder)

Mnr Ivan Ndevu (Projektekoördineerder)

Mnr Tomley van Vuuren (administratiewe assistent)

Ad-Hoc projekteleier: Me Nelmari Kemp

Tesourier: Me Kerine Barrish

Ouditeur: Riacco van As

Direkteure:

Me Sandra Prinsloo (voorsitter), prof Michael le Cordeur (ondervoorsitter), me Zohra

Kathrada Areington, dr Dirk Brand, me Shihaam Domingo, me Rochelle McDonald

(DoofblindSA), me Karen Meiring, drs Hendrik Theys, mnr Johan van Lill, prof Steward van

Wyk en dr Mvula Yoyo